UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

8 päivänä joulukuuta 2011 *

Asiassa C-275/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on esittänyt 28.5.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 2.6.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Residex Capital IV CV

vastaan

Gemeente Rotterdam,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano (esittelevä tuomari) sekä tuomarit M. Safjan, A. Borg-Barthet, E. Levits ja J.-J. Kasel,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.4.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Residex Capital IV CV, edustajinaan advocaat M. Scheltema ja advocaat E. Schotanus,

– Gemeente Rotterdam, edustajinaan advocaat J. van den Brande ja advocaat M. Custers,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehenään M. Noort,

– Tanskan hallitus, asiamiehenään C. Vang,

– Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja K. Petersen,

– Euroopan komissio, asiamiehinään H. van Vliet ja S. Thomas,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.5.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 88 artiklan 3 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Residex Capital IV CV (jäljempänä Residex) ja vastapuolena Gemeente Rotterdam (Rotterdamin kunta) ja joka koskee Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdamin (Rotterdamin satamaviranomainen, jäljempänä GHR) Residexille myöntämää takausta, jonka oli tarkoitus kattaa viimeksi mainitun lainanottajalle myöntämä luotto.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 EY:n perustamissopimuksen [88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) 13 perustelukappale kuuluu seuraavasti:

”yhteismarkkinoille soveltumattoman sääntöjenvastaisen tuen tapauksessa olisi palautettava tehokkaan kilpailun tilanne; tämän vuoksi on tarpeen, että tuki, korot mukaan lukien, peritään takaisin viipymättä; takaisin periminen on toteutettava kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti; – –”

4 Kyseisen asetuksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

f) ’sääntöjenvastaisella tuella’ uusia tukia, jotka on otettu käyttöön perustamissopimuksen [88] artiklan 3 kohdan vastaisesti;

– –”

5 Valtiontukisääntöjen soveltamisesta kansallisissa tuomioistuimissa annetun komission tiedonannon (EUVL 2009, C 85, s. 1) 28 kohdassa, joka kuuluu tiedonannon osaan ”Sääntöjenvastaisen tuen maksamisen estäminen”, todetaan seuraavaa:

”– – Osana perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan mukaisia velvollisuuksiaan kansallisten tuomioistuinten on suojattava yksityisten oikeuksia siltä varalta, että ne jätetään ottamatta huomioon. – –”

6 Saman tiedonannon 30 kohta, joka kuuluu tiedonannon osaan ”Sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintä”, kuuluu seuraavasti:

”Kun kansallinen tuomioistuin käsittelee sääntöjenvastaisesti myönnettyä tukea, sen on määrättävä sääntöjenvastaisuudesta kaikki kansallisen lainsäädännön mukaiset oikeudelliset seuraamukset. Kansallisen tuomioistuimen on sen vuoksi periaatteessa määrättävä sääntöjenvastainen valtiontuki perittäväksi kokonaisuudessaan takaisin tuensaajalta. Sääntöjenvastaisen valtiontuen takaisinperintää koskevien määräysten antaminen on osa kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta suojella kantajan (esimerkiksi kilpailijan) yksilöllisiä oikeuksia perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan

nojalla. Kansallisen tuomioistuimen takaisinperintää koskeva velvollisuus ei tämän vuoksi riipu siitä, onko tukitoimenpide perustamissopimuksen 87 artiklan 2 tai 3 kohdan mukainen."

7 EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina annetun komission tiedonannon (EUVL 2008, C 155, s. 10; jäljempänä takauksia koskeva tiedonanto) 2.1 kohdan kolmannessa alakohdassa täsmennetään seuraavaa:

"– – Valtiontakauksesta saatava hyöty on se, että valtio vastaa takaukseen liittyvästä riskistä. Tällaisesta valtion ottamasta riskistä peritään tavallisesti asianmukainen takausmaksu. Jos valtio luopuu tällaisesta maksusta kokonaan tai osittain, yritys hyötyy ja samalla kulutetaan valtion varoja. – –"

8 Saman tiedonannon 2.2 kohdassa todetaan seuraavaa:

"Tuensaaja on yleensä lainanottaja. – – Joissain tapauksissa lainanottaja ei ilman valtiontakausta löytäisi rahoituslaitosta, joka olisi valmis antamaan sille lainaa millään ehdoilla. – – Valtiontakauksen avulla myös maksukyvytön yritys voi jatkaa toimintaansa sen sijaan, että liiketoiminta lopetettaisiin tai järjesteltäisiin uudelleen, ja tämä saattaa vääristää kilpailua. – –"

9 Kyseisen tiedonannon 2.3 kohta, jonka otsikkona on "Tuki lainanantajalle", kuuluu seuraavasti:

"2.3.1 Vaikka tuensaaja yleensä on lainanottaja, tietyissä tilanteissa myös lainanantaja voi saada tuesta suoraa hyötyä. Jos esimerkiksi lainaa tai muuta rahoitussitoumusta koskeva sopimus on jo tehty ja valtiontakaus annetaan jälkikäteen muuttamatta kyseisen lainan tai rahoitussitoumuksen ehtoja tai jos takauksen

kohteena olevaa lainaa käytetään saman luottolaitoksen myöntämän toisen, takaamattoman lainan takaisinmaksuun, kyseessä saattaa myös olla tuki lainanantajalle, jos lainan vakuudet paranevat. – –

2.3.2 Takaukset eroavat avustusten ja verovapautusten kaltaisista valtiontukitoimenpiteistä siinä mielessä, että myöntäessään takauksen valtio perustaa oikeussuhteen lainanantajaan. Tämän vuoksi on tutkittava sääntöjenvastaisesti myönnetyn valtiontuen mahdollisia seurauksia kolmansille. – – Kysymys, vaikuttaako tuen sääntöjenvastaisuus valtion ja kolmansien väliseen oikeussuhteeseen, on tutkittava kansallisen oikeuden perusteella. – –”

10 Takauksia koskevan tiedonannon 3.2 kohdassa, jonka otsikkona on ”Yksittäiset takaukset”, todetaan seuraavaa:

”Komissio katsoo, että kaikkien seuraavien edellytysten täyttyminen riittää osoittamaan, ettei yksittäinen valtiontakaus ole valtiontukea.

– –

c) Takaus ei kata enempää kuin 80 prosenttia lainasaamisen tai muun rahoitussitoumuksen määrästä. – –

Komission näkemys on, että jos valtiontakaus kattaa koko rahoitussitoumuksen, lainanantaja ei ole kovinkaan motivoitunut kartoittamaan lainasta aiheutuvia riskejä eikä suojautumaan niiltä tai minimoimaan niitä, eikä varsinkaan arvioimaan

lainanottajan luottokelpoisuutta perusteellisesti. – – Koska kannustin minimoida riski lainan takaisinmaksun laiminlyönnistä puuttuu, lainantajat saattavat myöntää helposti lainoja, joihin liittyy tavanomaista suurempi kaupallinen riski, – –

– –”

11 Kyseisen tiedonannon 4.1 kohdassa täsmennetään seuraavaa:

”– – Periaate on, että valtiontukiosuudeksi katsotaan yksittäisenä tai järjestelmän kautta myönnetyn takauksen oikean markkinahinnan ja toimenpiteestä varsinaisesti maksetun hinnan välinen erotus.

– –

Laskiessaan takauksen tukiosuutta komissio kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin tekijöihin:

a) Yksittäiset takaukset: Onko lainanottaja taloudellisissa vaikeuksissa? – –

Komissio huomauttaa, että vaikeuksissa olevien yritysten kohdalla markkinatalouden ehdoin toimiva takaaja, jos sellainen löytyisi, veloittaisi takauksen myöntämishetkellä suuren maksun maksukyvyttömyysoletuksen takia. Jos todennäköisyys sille, että lainanottaja ei voi maksaa lainaa takaisin, nousee erityisen korkeaksi, tällaista markkinahintaa ei ehkä ole, ja poikkeuksellisissa olosuhteissa takauksen tukiosuus voi osoittautua yhtä korkeaksi kuin summa, joka tosiasiallisesti takauksella katetaan.

– –”

Alankomaiden lainsäädäntö

12 Alankomaiden siviililain 3:40 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti:

”Pakottavan lain säännöksen rikkominen aiheuttaa toimenpiteen mitättömyyden tai, jos säännöksellä on tarkoitus yksinomaan suojella monenvälisen oikeustoimen yhtä osapuolta, oikeustoimen moitteenvaraisuuden, jos säännöksen tavoitteesta ei muuta ilmene.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

13 Residex hankki vuonna 2001 osakkeita MD Helicopters Holding NV:ltä (jäljempänä MDH), joka on RDM Aerospace NV -yhtiön (jäljempänä Aerospace) tytäryhtiö. Tämän hankinnan yhteydessä Residex sai option, jonka nojalla se saattoi jälleenmyydä MDH:n osakkeet Aerospacelle. Residex käytti tätä optiota vuoden 2003 helmikuun aikana hylättyään pyynnön siitä, että se joko kasvattaisi osuuttaan MDH:n pääomasta taikka myöntäisi MDH:lle tai Aerospacelle lainan.

14 Residex ei kuitenkaan saanut maksua osakkeidensa myyntihinnasta, joka oli noin 8,5 miljoonaa euroa ja joka sen olisi pitänyt saada kyseisen option käyttämisen vuoksi. Kyseisestä ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että näissä olosuhteissa GHR:n palvelupäällikkö ehdotti Residexille, että se muuntaisi saatavansa lainaksi ja lisäisi tämän määrän 15 miljoonan Yhdysvaltain dollarin (USD) suuruiseen lainaan (joka tuohon aikaan oli noin 13 922 405 euroa), jonka Residex myöntäisi Aerospacelle. Vastineeksi GHR sitoutuisi antamaan takauksen, jonka olisi tarkoitus kattaa tämän lainan määrä.

15 Laina, jonka suuruus oli 23 040 657,03 euroa korkoineen ja kuluineen, myönnettiin 3.3.2003 tehdyllä sopimuksella, jota täydennettiin toukokuussa 2003. Samana päivänä tehdyllä sopimuksella GHR sitoutui takaamaan Residexille enintään 23 012 510 euron suuruisen saatavan korkoineen ja lainakuluineen.

16 On kiistatonta, että Aerospace maksoi takaisin kyseisestä lainasta 16 000 000 euron suuruisen osuuden. Todettuaan, ettei Aerospace ollut maksanut takaisin loppusummaa lainasta korkoineen, Residex muistutti Gemeente Rotterdamia tälle 22.12.2004 lähettämällään kirjeellä tämän takauksesta ja pyysi tätä maksamaan 10 240 252 euron määrän korkoineen ja kuluineen. Koska Gemeente Rotterdam kieltäytyi maksamasta kyseistä määrää, Residex nosti kanteen alankomaalaisessa tuomioistuimessa.

17 Rechtbank Rotterdam totesi 24.1.2007 antamallaan tuomiolla perustelluksi Gemeente Rotterdamin puolustuksen, jonka mukaan takaus on mitätön, koska se on ristiriidassa valtiontukia koskevan unionin oikeuden kanssa, ja näin ollen se hylkäsi Residexin vaatimuksen. Gerechtshof te 's-Gravenhage (Haagin valitustuomioistuin) hylkäsi Residexin tekemän valituksen 10.7.2008 antamallaan tuomiolla.

18 Residex teki tästä tuomiosta kassaatiovalituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Tämä toteaa, että kassaatiomenettelyvaiheessa ei kiistetä Gerechtshof te 's-Gravenhagen toteamusta siitä, että koska takaus on EY 87 artiklassa tarkoitettua valtiontukea, se olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle EY 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

19 Residex moittii Gerechtshof te 's-Gravenhagea siitä, ettei se ole ottanut huomioon sitä, että EY 88 artiklan 3 kohta vaikuttaa tämän määräyksen kanssa ristiriitaisten täytäntöönpanotoimenpiteiden pätevyyteen vain, kun niiden pätemättömyys johtaa tuensaajalle myönnetyn sääntöjenvastaisen tuen poistamiseen ja siten tuen

täytäntöönpanon aiheuttamaan kilpailun vääristymän poistamiseen, toisin sanoen nyt käsiteltävässä asiassa Aerospacelle myönnetyn lainan takaisin perimiseen.

20 Hoge Raad der Nederlanden tukeutuu muun muassa asiassa C-390/98, Banks, 20.9.2001 annettuun tuomioon (Kok., s. I-6117, 73–80 kohta) ja asiassa C-199/06, CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication, 12.2.2008 annettuun tuomioon (Kok., s. I-469, 34–55 kohta) ja katsoo, että sääntöjenvastaisen tuen poistaminen perimällä se takaisin olisi looginen seuraus siitä, että tuki on todettu lainvastaiseksi ja että kansallisen tuomioistuimen pitäisi hyväksyä EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti myönnetyn tuen takaisin perimistä koskeva vaatimus.

21 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan nyt käsiteltävässä asiassa Gerechtshof te 's-Gravenhage on ollut, toisin kuin Residex väittää, toimivaltainen toteamaan Alankomaiden siviililain 3:40 §:n 2 momentin nojalla pätemättömäksi oikeustoimen, jolla tämä tuki on pantu täytäntöön, koska se on ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen mainitun määräyksen kanssa. Hoge Raad der Nederlanden toteaa, että samankaltaisessa asiassa C-404/97, komissio vastaan Portugali, 27.6.2000 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-4897) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että takaus oli pätemätön ja että kansallisen tuomioistuimen täytyi siis kumota se, koska sillä oli velvollisuus poistaa sääntöjenvastaisen tuen seuraukset.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy kuitenkin, onko takauksen kumoaminen tehokas toimenpide kilpailutilanteen saattamiseksi vastaamaan lainan myöntämistä edeltänyttä tilannetta erityisesti niiden osapuolten etujen suojaamisen kannalta, joihin tämän lainan myöntämisestä johtuva kilpailun vääristymä vaikuttaa. Se katsoo tästä, että takauksen kumoaminen ei johda kilpailun vääristymän poistamiseen eli Aerospacen saaman luoton poistamiseen; tämä yhtiö ei olisi voinut saada sitä normaalein markkinaehdoin. Jotta vääristymä poistettaisiin, olisi välttämätöntä periä takaisin Aerospacen tästä kilpailuedusta saama hyöty.

23 Tässä tilanteessa Hoge Raad der Nederlanden on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Sovelletaanko EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan, josta on tullut SEUT 108 artiklan 3 kohta, viimeisen virkkeen määräystä siten, että käsillä olevan asian kaltaisessa tapauksessa, jossa sääntöjenvastainen tuki on pantu täytäntöön siten, että lainanantajalle on myönnetty takaus, jonka seurauksena lainanottaja pystyi saamaan kyseiseltä lainanantajalta lainan, jota se ei olisi voinut saada normaalein markkinaehdoin, kansallinen tuomioistuin, jonka on poistettava sääntöjenvastaisen tuen seuraukset, on velvollinen tai ainakin toimivaltainen peruuttamaan riidanalaisen takauksen, vaikka peruuttaminen ei samalla johda siihen, että laina, jota varten takaus on myönnetty, peruuntuu?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähtökohtaisesti yhtäältä, onko jäsenvaltioiden kansallisilla tuomioistuimilla toimivalta kumota takaus pääasian kaltaisessa tilanteessa, jossa viranomainen on myöntänyt tämän takauksen sellaisen lainan kattamiseksi, jonka rahoitusyhtiö on myöntänyt yritykselle, joka ei olisi voinut saada tällaista rahoitusta normaalein markkinaehdoin, ja toisaalta sen varalta, että tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, velvoitetaanko unionin oikeudessa kyseinen tuomioistuin kumoamaan tällaisin ehdoin saatu takaus.

25 Tämän kysymyksen ensimmäiseen osaan vastaamiseksi on muistutettava, että valtiontukien valvontajärjestelmän toteuttaminen, sellaisena kuin se on seurausta EY 88 artiklasta ja siihen liittyvästä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, kuuluu yhtäältä komissiolle ja toisaalta kansallisille tuomioistuimille (asia C-368/04, Transalpine Ölleitung in Österreich ym., tuomio 5.10.2006, Kok., s. I-9957, 36 kohta).

26 Tältä osin kansallisilla tuomioistuimilla ja komissiolla on erilliset mutta toisiaan täydentävät tehtävät (ks. asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok., s. I-3547, 41 kohta; yhdistetyt asiat C-261/01 ja C-262/01, van Calster ym., tuomio 21.10.2003, Kok., s. I-12249, 74 kohta ja em. asia Transalpine Ölleitung in Österreich ym., tuomion 37 kohta).

27 Sen arvioiminen, soveltuvatko tukitoimenpiteet yhteismarkkinoille, kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämistä unionin tuomioistuimet valvovat, kun taas kansalliset tuomioistuimet huolehtivat yksityisten oikeuksien suojaamisesta siinä tapauksessa, että EY 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä velvoitetta ilmoittaa valtiontuista etukäteen komissiolle on rikottu (em. yhdistetyt asiat van Calster ym., tuomion 75 kohta ja em. asia Transalpine Ölleitung in Österreich ym., tuomion 38 kohta).

28 Tässä asiayhteydessä on muistutettava, että tukitoimenpide, joka on toteutettu EY 88 artiklan 3 kohtaan perustuvien velvollisuuksien vastaisesti, on sääntöjenvastainen (ks. asia C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, tuomio 21.11.1991, Kok., s. I-5505, Kok. Ep. XI, s. I-495, 17 kohta ja yhdistetyt asiat C-266/04–C-270/04, C-276/04 ja C-321/04–C-325/04, Distribution Casino France ym., tuomio 27.10.2005, Kok., s. I-9481, 30 kohta). Myös asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan f alakohta tukee tällaista tulkintaa.

29 Oikeuskäytännössä on tästä todettu toistuvasti, että kansallisten tuomioistuinten on tehtävä kyseisen EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomisesta kaikki päätelmät niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti sekä tukitoimenpiteiden toteuttamista koskevien toimien pätevyyden osalta että tämän määräyksen vastaisesti myönnetyn rahallisen tuen takaisin perimisen osalta (em. yhdistetyt asiat van Calster ym., tuomion 64 kohta; asia C-71/04, Xunta de Galicia, tuomio 21.7.2005, Kok., s. I-7419, 49 kohta ja em. asia CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication, tuomion 41 kohta).

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo pääasiassa, että Residexille myönnetty takaus on ilmoittamaton tukitoimenpide ja näin ollen se on sääntöjenvastainen.

31 Tästä seuraa, että jos tämä pitää paikkansa, Alankomaiden kuningaskunnan kansalliset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tekemään tästä sääntöjenvastaisuudesta niiden kansallisen lainsäädännön mukaiset kaikki päätelmät, mukaan lukien kyseisen takauksen täytäntöönpanotoimien pätevyyttä koskevat päätelmät.

32 Kysymyksensä toisella osalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, velvoitetaanko unionin oikeudessa kansalliset tuomioistuimet kumoamaan pääasian kaltaisissa olosuhteissa myönnetty takaus.

33 Tähän kysymyksen toiseen osaan vastaamiseksi on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan looginen seuraus tuen sääntöjenvastaiseksi toteamisesta on tuen poistaminen perimällä se takaisin aikaisemman tilanteen palauttamiseksi (ks. mm. yhdistetyt asiat C-328/99 ja C-399/00, Italia ja SIM 2 Multimedia v. komissio, tuomio 8.5.2003, Kok., s. I-4035, 66 kohta ja asia C-403/10 P, Mediaset v. komissio, tuomio 28.7.2011, 122 kohta).

34 Näin ollen sääntöjenvastaisesti maksetun valtiontuen takaisin perimisen pääasiallinen tavoite on poistaa kilpailun vääristymä, joka on aiheutunut tällaisesta tuesta saadusta kilpailuedusta (asia C-277/00, Saksa v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-3925, 76 kohta ja asia C-520/07 P, komissio v. MTU Friedrichshafen, tuomio 17.9.2009, Kok., s. I-8555, 57 kohta). Tuen palauttamisen seurauksena tuensaaja menettää markkinoilla kilpailijoihinsa verrattuna saamansa edun ja kilpailutilanne saatetaan vastaamaan valtiontuen maksamista edeltänyttä tilannetta (asia C-350/93, komissio v. Italia, tuomio 4.4.1995, Kok., s. I-699, 22 kohta).

35 Vain poikkeuksellisissa olosuhteissa saattaa olla epäasianmukaista määrätä tuen palauttamisesta (asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok., s. I-3437, Kok. Ep. X, s. 521, 16 kohta; em. asia SFEI ym., tuomion 70 kohta ja em. asia CELF ja Ministre de la Culture et de la Communication, tuomion 42 kohta).

36 Pääasian asiakirja-aineistosta ei ilmene, että Alankomaiden kansallisissa tuomioistuimissa olisi vedottu tällaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joten niillä on velvollisuus määrätä pääasiassa kyseessä olevan tuen palauttamisesta niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

37 Tätä palauttamista varten on keskeistä, että kansalliset tuomioistuimet yksilöivät tuensaajan tai tuensaajat. Kun tuki on myönnetty takauksen muodossa, tämän tuen saajia voivat olla joko lainanottaja tai lainanantaja tai tietyissä tapauksissa molemmat yhdessä.

38 Tästä on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen ratkaistavana olevassa asiassa kyseessä olevan tuen saaja on Aerospace.

39 Kun jäsenvaltion viranomaiset takaavat luottolaitoksen lainanottajalle myöntämän lainan, tämä lainanottaja saa nimittäin tavallisesti taloudellisen edun ja siten EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, koska sille aiheutuvat taloudelliset kustannukset ovat pienemmät kuin ne, jotka sille olisivat aiheutuneet, jos sen olisi pitänyt hankkia tämä sama rahoitus ja tämä sama takaus markkinahintaan.

40 Kuten istunnossa käydystä keskustelusta ilmenee ja kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 71 kohdassa, ennakkoratkaisupyynnön tietyistä tosiseikkoja koskevista toteamuksista voidaan kuitenkin päätellä, että myös Residex saattoi pääasiassa saada taloudellista hyötyä kyseessä olevasta takauksesta.

41 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Aerospacen taloudellinen tilanne oli sellainen, ettei se olisi voinut saada luottoa pääomamarkkinoilta. Tämän vuoksi Residex myönsi sille vain Gemeente Rotterdamin antaman takauksen perusteella lainan, jonka korko oli markkinoilla voimassa olevaa korkoa edullisempi. Unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ei myöskään ilmene, että Residex on maksanut Gemeente Rotterdamille korvauksen normaalein markkinaehdoin vastikkeeksi siitä hyödystä, jonka se sai takauksesta.

42 Näissä olosuhteissa ja tämän tuomion 14 kohdassa todettujen tosiseikkojen valossa ei voida sulkea pois sitä, että kyseessä oleva takaus olisi myönnetty Residexin olemassa olevan saatavan tarpeisiin Aerospacen velan uudelleenjärjestelyn yhteydessä. Jos näin on, Residex on saanut mainitun takauksen avulla varsinaisen taloudellisen edun, koska, kuten myös takauksia koskevan tiedonannon 2.3.1 kohdassa todetaan, sen saatavan vakuudet ovat parantuneet viranomaisen sen saatavalle antaman takauksen vuoksi ilman, että takauksen kohteena olevan lainan ehtoja olisi muutettu.

43 Edellä todettujen seikkojen perusteella ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kaikki nyt käsiteltävän asian erityispiirteet huomioon ottaen yksilöitävä mainitun takauksen edunsaaja tai edunsaajat ja tämän tuomion 33, 34 ja 36 kohdassa esiin tuotujen periaatteiden mukaisesti määrättävä perittäväksi takaisin kyseessä olevan tuen kokonaismäärä.

44 Kun tämä on täsmennetty, on todettava, että tuensaajasta riippumatta unionin oikeudessa ei takauksen kumoamisen yhteydessä määrätä mistään tietystä päätelmästä, joka kansallisten tuomioistuinten olisi välttämättä tehtävä tuen täytäntöönpanoa koskevien toimenpiteiden pätevyydestä.

45 Kuten tämän tuomion 34 kohdasta käy ilmi, koska niiden toimenpiteiden, jotka kansallisten tuomioistuinten on toteutettava EY 88 artiklan 3 kohdan rikkomistapauksissa, tavoitteena on olennaisin osin kilpailutilanteen saattaminen vastaamaan kyseessä olevan tuen maksamista edeltänyttä tilannetta, näiden on varmistettava, että toimenpiteet, jotka ne toteuttavat kyseisten toimenpiteiden pätevyyden suhteen, mahdollistavat tällaisen tavoitteen saavuttamisen.

46 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näin ollen kaikki sen käsiteltävänä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen tarkistettava, voiko takauksen kumoaminen osoittautua muita toimenpiteitä tehokkaammaksi kilpailutilanteen palauttamiseksi ennalleen.

47 Saattaa esiintyä tilanteita, joissa sopimuksen kumoaminen voi soveltua paremmin siihen, että kilpailutilanne saatetaan vastaamaan ennen tuen myöntämistä vallinnutta kilpailutilannetta, koska se voi johtaa siihen, että osapuolet palauttavat vastavuoroisesti saamansa suoritukset tai etu häviää tulevaisuudessa.

48 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi pääasiassa lievempien prosessuaalisten toimenpiteiden puuttuessa kumota Gemeente Rotterdamin Residexille myöntämän takauksen, jos se katsoo, että nyt käsiteltävän asian olosuhteiden perusteella tämä kumoaminen johtaa kilpailutilanteen saattamiseen vastaamaan mainitun takauksen myöntämistä edeltänyttä kilpailutilannetta tai helpottaa sitä.

49 Edellä todettujen seikkojen perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että EY 88 artiklan 3 kohdan viimeistä virkettä on tulkittava niin, että kansalliset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia kumoamaan takauksen pääasian kaltaisessa tilanteessa, jossa sääntöjenvastainen tuki on pantu täytäntöön viranomaisen myöntämällä takauksella sellaisen lainan kattamiseksi, jonka rahoitusyhtiö on myöntänyt yritykselle, joka ei olisi voinut saada tällaista rahoitusta normaalein markkinaehdoin. Tätä toimivaltaa käyttäessään kyseisillä tuomioistuimilla on velvollisuus varmistaa tuen takaisin periminen, ja tätä varten ne voivat kumota takauksen muun muassa silloin, kun lievempien prosessuaalisten toimenpiteiden puuttuessa tämä kumoaminen voi johtaa kilpailutilanteen saattamiseen vastaamaan mainitun takauksen myöntämistä edeltänyttä kilpailutilannetta tai helpottaa sitä.

Oikeudenkäyntikulut

50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY 88 artiklan 3 kohdan viimeistä virkettä on tulkittava niin, että kansalliset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia kumoamaan takauksen pääasian kaltaisessa tilanteessa, jossa sääntöjenvastainen tuki on pantu täytäntöön viranomaisen myöntämällä takauksella sellaisen lainan kattamiseksi, jonka rahoitusyhtiö on myöntänyt yritykselle, joka ei olisi voinut saada tällaista rahoitusta normaalein

markkinaehdoin. Tätä toimivaltaa käyttäessään kyseisillä tuomioistuimilla on velvollisuus varmistaa tuen takaisin periminen, ja tätä varten ne voivat kumota takauksen muun muassa silloin, kun lievempien prosessuaalisten toimenpiteiden puuttuessa tämä kumoaminen voi johtaa kilpailutilanteen saattamiseen vastaamaan mainitun takauksen myöntämistä edeltänyttä kilpailutilannetta tai helpottaa sitä.

Allekirjoitukset